

TARTI ALETLERİ SEKTÖRÜNÜN AT UYUM SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

SERDAR BÜYÜKÜSTÜN

Bildiğiniz gibi halk arasında terazi, baskül, kantar gibi isimlerle adlandırılan tartı aletlerini üreten yerli sanayimiz , ekonomide etkin olan bu enstrümanın üretimini ve satış sonrası hizmetlerini yürütmektedir.

Bu sunumun amacı KOBİ boyutundaki tartı aleti sanayicilerinin ve yasal metrolojinin AB uyum sürecinde içinde buldukları sorunları irdelemektir. Sorunlarımızın çözümü için Avrupa Birliği uygulamalarına geçişi bir fırsat olarak görmekteyiz .TARDER olarak şuna inanıyoruz ki: Eğer bizler bu fırsatı da kaçırırsak mevcut sorunların çözümü oldukça güçleşecek; hata yeni uygulamaların getireceği ilave sorunlarla yaşanmakta olan karmaşa içinden çıkılmaz bir hal alacaktır.

Burada açıklayacağımız derin sorunlar ve alt yapı eksikliği sektörün gelişimini ve daha iyi hizmet vermesini engellemektedir.

Sektörümüzün doğası nedeniyle sektörel sorunlarımızı genel müdürlüğümüzün sorunlarından soyutlamak mümkün değildir. Bu nedenle sektörel sorunlarımızın yasal metrolojideki aksaklıklarla birlikte irdelenmesi gerekmektedir. Sektör olarak sorunlarımızı ortaya koyup çözüm yollarını araştırmaktayız. Yaptığım bu sunumda da yaşanmakta olan ve yaşanması olası sorunlara çözüm yolları önereceğiz. Umudumuz mümkün olan en kısa sürede yasal metroloji teşkilatı ile sektörün el ele vererek sistemdeki aksaklıklara çözümler oluşturulmasıdır.

Derneğimiz TARDER , kurulduğundan bu yana büyük zamanını - konuların aciliyeti nedeniyle - yayınlaması gereken Avrupa direktiflerinin yönetmelik olarak hazırlanmasında destek çalışmaları , mevzuatta ve uygulamada yaşanan aksaklıkları en aza indirmek için yapılması gerekenler üzerine yoğunlaştırmıştır. Ancak şunu söylemek zorundayım ki sorunların çözümünde su ana kadar bir yol alabildiğimizi söylemek oldukça güçtür.

Konunun güncelliği nedeniyle öncelikli konumuz , yayınlanan 90/384/AT Otomatik olmayan tartı Aletleri yönetmeliğinin yürürlüğe girmesi aşamasında doğabilecek aksaklıkları en aza indirmek ve bu geçişin sektörümüze olabilecek menfi etkisini müspete dönüştürecek çalışmalarda bulunmaktadır. Yayınlanan yönetmelikler henüz alt yapı hazırlanmadığından, onaylanmış kuruluş atanmadığından ve yönetmeliklerin uygulama yöntemleri belirlenemediğinden pratikte uygulamaya sokulamamıştır.

AB uygulamalarını ele almadan önce yaşadığımız temel sorunlara göz atmamız gerekir.

Son yıllardaki kısmi düzelmelere rağmen ülkemizdeki temel sorunlar devam etmektedir. Bu sorunların çözümü için aşağıdaki önerilerimizin acilen göz önüne alınması ve böylece uygulamaya sokulacak AT direktiflerinin uygulanmasında yaşanabilecek aksaklıklarının önüne geçilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde hizmet kalitemizi arttırmamız, uygulamadaki karmaşaların önlenmesi ve çerçeve yasası olarak adlandırılan 4703 sayılı kanun gereğince piyasa denetim ve gözetiminin yapılması mümkün olmayacaktır.

Bir an önce çözülmesi gereken temel sorunları madde madde ele alırsak:

1. AB uygulamalarına geçişte ve uygulamadaki aksaklıkların giderilmesi için yetkili kuruluş alt yapısının süratle iyileştirilmesi; Yürürlüğe girecek mevzuata hakim alt yapının oluşturulması gerekmektedir. Mevcut kadrolardan ancak mevzuata uyum sağlayabilecek olanlar bu yapı içinde tutulmalı; Yeni , iyi eğitilmiş ve gerekli ekipmanlarla donatılmış kadrolarla piyasa denetim ve gözetim hizmeti yürütülmelidir.

2. Yürürlükteki 3516 sayılı ölçüler ve ayar kanunu güncelliğini yitirmiş olup, AT uyumlu olarak yayınlanan ve uygulamaya girecek yönetmelik ve kriterlerle çalışmaktadır. Uygulamada aksaklıklar yaşanmaması için yeni bir ölçüler kanunu taslağı en kısa sürede hazırlanmalı ve yürürlüğe sokulmalıdır.

3. Şu andaki uygulamaya göre üreticiler ve servisler denetim altına alınarak piyasa kontrolü yapılmaya çalışılmaktadır. Bu ise kapsam içine girmeyen ürünlerde ve ihracatta sektörümüze zarar vermektedir. Tabii ki üretici ve servislerin denetimleri yapılmalıdır. Ancak kullanımda olan ölçü ve ölçü aletlerinin gözetim ve denetimlerinin yapılması dahada önemlidir. Yetkilendirilmiş kuruluş piyasa gözetim ve denetimine ağırlık verecek şekilde yapılandırılmalıdır.

Bu sayede ticari kullanımda olan tartı aletleri ile ilgili yasal metroloji kapsamı Avrupa'daki niteliğine kavuşacak , yani kullanım yeri öncelik kazanacak ve yapılacak denetimlerle kullanımdaki tüm ölçü aletlerinin muayenesinin yapılması sağlanacaktır.

4. Türkiye gibi üretim kapasitesi son derece fazla olan bir ülkede muayene hizmetlerinin mevcut uygulamayla yürütülmesi mümkün olmamaktadır. Avrupa'da olduğu gibi üreticilerden gerekli koşulları sağlayanlara muayene yetkisi ve servislere geçici damga veya muayene yetkisi süratle verilmelidir.

5. Alınacak tedbirlerle uygulamadaki bölgesel farklılıkların önüne geçilmelidir.

6. ÖSGM bilinen nedenlerden dolayı yüksek çekerli tartı aletlerine konsantre olmakta ; uygulama kriterlerini bunlara göre belirlemektedir. Oysaki yılda en fazla 1000 adet yüksek çekerli tartı aleti piyasaya sürülürken ; en az 20.000 adet market terazisi piyasaya sürülmektedir. Ve bu konuda denetimsizlik son safhadadır. Ülkemizdeki market terazilerinin en az % 80 'inin 2 yılda bir yapılması gereken muayeneleri yapılamamaktadır.

7. Kullanımda olan tartı aletlerinin tamir ve muayene kriterlerine açıklık getirilmeli ; bu aletlerin kullanımda kaldıkları süre içinde denetimleri sağlanmalıdır.

8. Tartı aleti kullanıcılarının ve tüketicinin bilinçlendirilmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Tüketicilere tartı aleti damgasının önemi anlatılmalı; tüketicinin damgalanmamış bir terazi ile alışveriş yapmaması sağlanmalıdır.

Yukarıda sunduğumuz çözüm önerileri yasal metroloji uygulamalarında yaşanmakta olan sorunların temel gereksinimlerdir. Ancak bu şekilde yasal olmayan uygulamaların önüne geçmek mümkündür.

AB uygulamaları ile karşılaşılabilecek sorunlar ve çözüm önerilerimize gelince;

AB uygulamaları ile ilgili son durumu kısaca özetlersek , AT direktifleri yönetmelik olarak yayınlanmış ancak bilinen nedenlerden dolayı uygulamaya geçilememiştir. Bu yönetmelikleri tüm kriterler belirlenmeden pratikte uygulamaya sokmamakta kesinlikle yarar vardır. Aksi taktirde yaşanmakta olan kargaşaların üzerine yenileri katlanarak ilave olacaktır. Tip onaylarının zaman içinde tekrar yenilenmesi konusu dahi gündeme gelebilecektir.

Konuyu madde madde ele alırsak;

1. Sektörümüz üreticileri KOBİ boyutunda olup, yaşanmış olan ekonomik krizin de etkisiyle güç kaybetmiştir. Yurt dışında tip onayına zorlanmamız sektörümüze büyük darbe vuracaktır. Yayınlanan yönetmeliklerin gerektirdiği onaylanmış kuruluşlar mümkün olan en kısa sürede atanmalıdır. Aksi taktirde sadece birkaç yerli üretici kalacak; ithal malların pazar payı aşırı miktarda artacaktır.

2. Şu anda belirsiz olan yönetmeliklerin uygulama şekli , ÖSGM , atanacak onaylanmış kuruluş ve sektör tarafından birlikte belirlenmelidir. Eğer yeni tip onayları daha önce verildiği gibi verilirse , kurulacak sistem baştan çökecektir. Bu çalışmalarda Avrupa'daki uygulama şekilleri baz alınmalıdır. Derneğimiz bu konuda çalışmalara başlamıştır. Örneğin şu sıralar derneğimiz, yasal metrolojiye destek olmak amacıyla WELMEC dökümanlarının tercümesini yapmaktadır.

3. Sektörümüzü özellikle ilgilendiren 90/384 Otomatik Olmayan Tartı Aletleri Yönetmeliği 17 Nisan 2002 tarihinde Resmi Gazetede yayınlamış olup 1 Haziran 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğin gerekli hazırlıklar yapılmadan yürürlüğe girişi dört temel problemi ortaya çıkartmıştır.

Bu problemlerden birincisi, ithal ürünlerin tip onayının nasıl yapılacağına kriterleri belirlenmediği için, bu ürünlerin tip onayları eskisi gibi yapılacak; kapsam içine giren ithal ölçü aletlerinin piyasaya sürülmesi aşamasındaki ilk muayene gerektiği gibi yapılamayacaktır. Bir örnek vermek gerekirse şu anda genel müdürlük arşivleri dışında hiçbir yerde ithal edilen ürünlerle ilgili onaylı bir teknik dosya; hatta damga planı yoktur. İthal edilen ürünün sadece model ismine, kapasitesine ve okunabilirliğine bakılarak muayene işlemleri ithalatçının uygun gördüğü şekilde yapılmaktadır. Tip onayı içeriğindeki üründen çok farklı ürünlerin aynı isimle ülkeye girmesi olasıdır ve bunun denetimi şu anda yapılamamaktadır. Ayrıca yerli ürünlerin AT tip onayı süreci başlamadan yönetmeliğin pratikte yürürlüğe girmesi ithal ürünlere olan talebi arttıracaktır.

İkincisi konunun yerli üretim ayağıdır. Yurt dışından alınabilecek yerli ürüne ait bir tip onayı ile başvurulduğu takdirde bu ürün piyasada haksız rekabete neden olacaktır. Çünkü uygulama kriterleri belirlenene kadar bu ürünün piyasaya sürülmesi eski uygulamalardan farklılık yaratmayacağı halde promosyonu farklı şekilde yapılacaktır.

Üçüncü problem ise, bir önceki yönetmeliğin yürürlükten kalkış sürecidir. Atanacak onaylanmış kuruluşun belgelendirme için gereken kriterleri ve teknik dosya yapısını açıklamasından sonra üreticilerimiz tip onayı için başvurabileceklerdir. Bir ürünün belgelendirilmesinin en az 3 ay sürdüğü ve tip onayı alınması gereken yüzlerce model olduğu göz önüne alındığında; haksız rekabete neden olmamak ve ithal ürünlere avantaj sağlamamak için eski yönetmeliğin yürürlükten kalkışı, onaylanmış kuruluşun atanmasını takiben en az iki sene geciktirilmeli, bu süre içinde onaylanmış kuruluş mümkün olan hızla belgelendirme yapmalıdır. AT ülkelerinde geçiş sürecinin 10 yıl olarak uygulandığını bu arada hatırlatmak isteriz.

Bu süreçte yerli sektörle sürekli temaslarda bulunulmalı, tek taraflı kararlar alınmamalıdır. Birlikte oluşturulacak politikalarla Türk tartı aletleri sektörüne zarar vermeden; hatta güçlendirerek AT uyumu sağlanmalıdır.

Çözülmesi gereken son konu ise bakanlık kadrolarının, yerli üreticilerin, servislerin ve ithalatçıların eğitimidir. Eğitim konusunu ÖSGM, onaylanmış kuruluş ve derneğimiz birlikte ele alarak programlanmalıdırlar ve ilgili tüm kadrolar eğitilmelidir. Derneğimiz gerekirse bu konuda görev almaya hazırdır. Özellikle tamir yetkisine sahip elemanlara iyi eğitim verilmelidir. Çünkü onlar son kullanıcı ile karşı karşıyadırlar. Kullanıcıların bilinçlendirilmesine katkı yapabilirler.

4. İki yıl arayla tip onayı alma zorunluluğu altında bırakılan sanayicilere destek imkanları yaratılmalıdır.

Ülkemiz 2000 yılında başlayan krizi yaşarken sektörümüz kriz içinde kriz yaşamış, yayınlanan 45501 mecburi standart uygulaması ve tip onay yenilenmesi problemiyle karşı karşıya kalmıştır. Ekonomik kriz içinde, bize göre büyük bütçelerle sağladığımız tip onayları bir süre sonra geçersiz hale gelecektir. Sıra AT tip onayı almaya gelmiştir ve sektör ikinci ve daha büyük bir masrafla ve güç kaybıyla karşı karşıyadır. Ard arda ve konunun aciliyeti nedeniyle yayınlanan yönetmelikler nedeniyle sürekli tip onayı alma zorunluluğu ile karşı karşıya kalan sektörümüz imalatçılarının üst üste büyük masraflar yapmasının, model çeşitlerinin fazlalığının da yaratacağı sorunları görmemek mümkün değildir. Yerli sektöre tip onayı masraflarının karşılayabilmesi ve daha sonra açıklayacağım yükleneyeğimiz yeni sorumlulukların gereklerini yerine getirmesi için destek sağlanmalıdır. Tartı aletleri sektörü olarak bakanlığımızdan ve genel müdürlüğümüzden bu konuda özel ilgi beklemekteyiz. Aksi takdirde pek çok imalatçının, AT tip doğrulaması çalışmaları için gereken belgelendirme ve test ücretlerini ödemesi ve hayatiyetini devam ettirebilmesi oldukça zordur. Sektörümüzün bu geçişten zarar görmemesi için AT tip doğrulaması çalışmalarımıza verilebilecek destek mümkün olan en üst seviyeye çekilmeli, belgelendirme ücreti ve diğer masraflar asgari seviyeye indirilmelidir.

5. AT tip doğrulamasına sahip ürün maliyetlerinin yüksek olacağı gerçeği de göz önünde bulundurularak piyasa denetimine ağırlık verilmelidir. Tip onayı olmayan ürünlerin alım satımda kullanılmasının önüne geçilmelidir. Bu, daha öncede açıkladığımız gibi ancak kullanımda olan tartı aletlerinin denetimi ile sağlanabilir.

6. Kullanımda olan tartı aletlerinde yaşanan kargaşa planlı bir şekilde ortadan kaldırılmalıdır. Avrupa'da yayınlanan 90/384 direktifi ilgili geçici maddesi ile kullanımda olan tartı aletlerinin belli süre sonra kullanımına son verilmiştir. Ülkemizde de ülke koşulları göz önüne alınmak suretiyle benzer bir yöntem uygulanmalı ve kullanımdaki

tartı aletlerindeki mevcut karmaşa zaman içinde ortadan kaldırılmalıdır.

7. ÖSGM, onaylanmış kuruluş ve sektör el ele vererek AT uygulamalarına geçişi planlı bir şekilde yapmalıdır. Aksi takdirde şu andaki kargaşanın önüne geçilemeyecek ve TC tip onaylarının Avrupa'da bir anlamı olmayacaktır.

8. Bakanlık ve onaylanmış kuruluş yurt dışındaki kabul edilebilirliklerini süratle sağlayarak sektörün önünü açmaktadırlar. Avrupa'da verdiği sertifikalar ve tip onayları kabul görmeyen bir Türkiye büyük fırsat kaçırmaktadır. Eğer Avrupa'ya kapılarımızı açtıysak Avrupa'da kapılarını bize açmalıdır. Artacak ihracatımız maliyetlerimizi düşürür, rekabet gücümüzü artırır, sektörün büyümesini sağlar ve teknolojik gelişmelere daha fazla kaynak ayırmamıza olanak verir.

SONUÇ olarak;

Ticaretteki kullanım fazlalığını nedeniyle tartı aletleri kendilerine has bir önem taşımaktadırlar. Konusu gereği sektörümüzün gelişimini yetkili kuruluşun ve ilgili mevzuatın gelişiminden soyutlamak olası değildir. Bu güne kadar gelişim sürecindeki sektörümüz, her ülkede bir şekilde yaşanan geçiş sürecinin sonlarına yaklaşmıştır. Avrupa direktiflerinin iyi tasarlanmış bir plan dahilinde yürürlüğe sokulması halinde, bu geçiş ve uyum süreci kısa zamanda sona erecektir.

Yürürlüğe giren yönetmeliğin pratikteki uygulaması yukarıdaki önerilerimiz doğrultusunda yapıldığı takdirde, yeni uygulama her hangi bir bozulmaya ortam bulamadan yürürlüğe girecek; aksi takdirde düzgün girmeyebilecek uygulamayı tekrar rayına oturtmak güçleşecektir. Yaşanmakta olan karmaşa daha yıllarca devam edecektir. Koordinasyon içinde planlanmadan ve tek taraflı kararlarla yürürlüğe sokulacak olan uygulamalar sektörümüze altından kal-kamayacağı zararlar verebilecektir.

Sektörümüzün bu önemli geçiş sürecinden güçlenerek çıkması için yetkili kuruluş, onaylanmış kuruluşlar ve sektör arasında etkili bir koordinasyonun sağlanması ve sektöre gereken destekler verilmelidir. Bu uyum sürecinde ithal ürünlerin elde etmesi muhtemel avantajlar önlenmeli ve ülke sanayicisinin bundan zarar görmesinin önüne geçilmelidir.

Eğer kendi sorunlarımızı kısa sürede çözebilir ve AT tip onayları ile Avrupa pazarına güçlü olarak girebilirsek ülkemiz sektörünün Avrupa'nın tartı aleti üretim merkezi olmaması için hiçbir neden yoktur.

Yukarıda açıkladığımız ve ilgili kuruluşlardan gelecek önerileri birlikte olgunlaştırmaya ve alınacak ortak kararları uygulamaya sokmak için her türlü desteği vermeye sektör olarak hazır olduğumuzu bildirmek isteriz.

Teşekkür ederim.